

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL ASSESSMENT GENERAL EDUCATION CERTIFICATE (GEC)

2022 GRADE 9 PILOT STUDY

Thutwana: Sepedi Leleme La Gae

Meputso: 70

Nako: Metsotso ye 120

Molekwana wo o na le matlakala a **26**, go sa balwe letlakala khabara.

Ditaelo go barutwana

1. Bala ditaelo ka moka le dipotšišo botse.
2. Araba dipotšišo ka moka.
3. Šomiša pukwana yeo o e filwego go ngwala di karabo tša gago ka moka.

Molekwana o thoma letlakala leo le latelago.

O seke wa bula letlakala le go fihlela o botšwa.

KAROLO A

Potšišo 1: Athikele ya kuranta

Bala setsopolwa sa ka fase ka tsinkelo gomme o arabe dipotšišo.

“The Boy Who Harnessed the Wind”

- 1 *“The Boy Who Harnessed the Wind”* ke mohlala wo o kgahlišago wa go hlohleletša serithi sa ngwana wa moAfrika yo a dirilego phaphapha *“windmill”* ka dikgerekgere go tšweletša mohlagase go ditšhaba ka kakaretšo.
- 2 William Kamkwamba o belegetšwe Malawi, nageng yeo go renago maleatlana ebile tša mahlale e bego e le dimakatšo. Ebile naga yeo e aparetšwego ke komelelo le tlala, naga yeo tshepo le kaonafalo di bego di se gona. Efela William o ile a bala ka diphaphapha pukung yeo e bitšwago *“Using Energy”*, o lorile a dira motšhene wo o tla tlišago mohlagase le meetse go motse wa gabo le go fetoša bophelo bja gagwe le maphelo a bao ba lego kgauswi le yena. Le ge baagišane ba go ba le dikgonono ba mo segile ebile ba be ba mmitša gore ke segafa efela William o be a phegeletše go ba laetša gore boitlamo le bogale di ka dira eng.
- 3 Go kgahlega ga gagwe ka mešomo ya mohlagase, William o nyakile go ithutela tša mahlale go dikolo tša maemo a godimo kua Malawi. Efela ka 2002, naga ya gabo ile ya angwa ke komelelo yeo e tlogetšego polasa ya gabo e amegile gomme batswadi ba gakanegile. Ba šitwa ke go lefela ditolaro tše masome a seswai ka ngwaga tša dithuto, William o gapeletšegile go tlogela sekolo gomme a thuša ba gabo ka go yo putuka dijo ka ge diketekete tša batho go rarela naga ba šetše ba bolailwe ke tlala.
- 4 Go gata o gatoga bjalo ka mponeng e be ele boitshepo bja gagwe, William o ganne go tlogela ditoro tša gagwe. Le ge a be a se na dijo ka maleng, ka mokgobo wo o kilego wa lebalwa wa dipukwana tša thutamahlale le boima bja go ba le phišegelo ya go tseba, o ile a thoma gore o tla tliša diphetogo tša manobonobo lapeng la gabo. Diphetogo tša manobonobo ka mohlagase

le meetse di akanywa bjalo ka tše bohlokwa ke ba mahlatse ba Bodikela, le ge e le gore ke se sengwe seo e lego gore ke diperesente tše pedi fela tša batho ba Malawi bao ba ka kgonago go di fihlelela. Go šomiša dikgerekgere tša ditshipi, dikarolwana tša terekere le diripa tša paesekele, William o ile a dira phaphapha ye bonolo yeo e šomišwago. E be e le tlhamo e nnyane ya semaka yeo mafelelong e bego e abela mabone a mane, ao a hlamilwego ka matsogo go dirišwa diswitšhi le sekete poreikhara ka dipikiri le metato. Motšhene wa bobedi o pompile meetse ao a ka lwantšhago taba ya komelelo le tlala.

- 5 Go se go ye kae ke ge ditaba tša mohlagase wa William wo o bitšwago 'magetsi a mphepo' ("*electric wind*") di ile tša tuma le metsengmabapi gomme mošemane yo a kilego a bitšwa segafa lehono o bile mohlohleletši bathong lefase ka bophara.
- 6 Tše ke ditaba tše di makatšago tša motho yo a filwego le go ba le maatla a go ba le diphihlelelo tša dilo tše go sego bonolo go ka di kgona. "*The Boy Who Harnessed the Wind*" o tla hlohleletša mang le mang yo a belaelago ka maatla a bokgoni bja motho go fetola setšhaba sa gabo le go kaonafatša maphelo a bao ba phelago le yena.

Mothopo: https://www.bookbrowse.com/reviews/index.cfm/book_number/2351/the-boy-who-harnessed-the-wind

1.1 Na William o hweditše bjang tsebo ya go dira phaphapha?

- A O ithutile ka go ya sekolong.
- B O e nyakišitše mo inthaneteng.
- C O badile ka yona ka pukung.
- D O lorile ka yona bošego bjo bongwe.

(1)

1.2 Ke sedirišwa sefe mo go tše di latelago seo William **a sego a** se šomiša go aga phaphapha?

- A Dikgerekgere tša ditshipi
- B Dikarolo tša terekere
- C Mabone a mane
- D Diripa tša paesekele (1)

William o ile a gapeletšega go tšwa ka difate a yo putuka dijo gore a fepe ba lapa la gabo. (Temana ya 3)

1.3 Lentšu le putuka le ra gore ...

- A reka.
- B utswa.
- C nyaka.
- D dira. (1)

1.4 Ke neng moo Malawi e felago e itemogela komelelo?

- A Ka sehla
- B Ka letšatši
- C Ga se gantši
- D Le gatee (1)

1.5 Ke eng seo se hlatsetšago gore William o be a ikemišeditše?

- A O tlogetše sekolo.
- B O phegeletše go latela ditoro tša gagwe.
- C O nyakile go ithutela tša mahlale.
- D O be a dula polaseng. (1)

1.6 Ke ka lebaka la eng William a ile a dira phaphapha?

- A O nyakile gore ba lapa la gabo ba ikgantšhe ka yena.
- B O nyakile go fetoša bophelo bja gagwe le maphelo a bao ba lego kgauswi le yena.
- C O nyakile go bontšha baagišane gore ba phošo.
- D O nyakile go kgobokeletša sekolo tšhelete. (1)

Lebeledišiša mantšu a 'dikgonono tša baagišane'. (Temana ya 2)

1.7 Naa baagišane ba be ba nagana bjang ka morero wa William wa go dira phaphapha?

- A Ba be ba kgahlegile.
- B Ba be ba sa mo tshepe.
- C Ba be ba thabile.
- D Ba be ba sa dudišege. (1)

1.8 Naa o nagana gore William o bile le maikutlo afe ge a tlogela sekolo?

- A Lehutšo
- B Kholofelo
- C Letšhogo
- D Manyami (1)

1.9 Ke mokgwa ofe wa polelo wo o šomišitšwego ke tirišo ya mmolelwana wo? 'Go gata o gatoga bjalo ka mponeng'? (Temana ya 4)

- A Poeletšomodumo
- B Tshwantšhanyo
- C Tshwantšhišo
- D Anamatopia (1)

'Mo go renago maleatlana mola mahlale e lego seo se sa kgonagalego'
(Temana ya 2)

1.10 Naa mmolelwana wa ka godimo o re botša eng ka batho ba Malawi?

- A Ke batho ba sebjalebja.
- B Ke batho ba go tshepa tša maleatlana.
- C Ke batho ba go se tšee gabotse.
- D Ke batho ba go se kwešišege. (1)

1.11 Naa lentšu le 'semaka' le bolela eng ka phaphapha? (Temana ya 4)

- A E be e sa kgodiše.
- B E bile sedirišwa se bonolo.
- C E be e sa direlwa go tšea nako.
- D E be e se selo se segolo. (1)

1.12 Kgetha lefoko leo le bolelago nnete go ya ka setšweletšwa se.

- A Batho ka moka ba tseba gore ditoro tša William ga di kgonege.
- B Batho ba Malawi ka moka ba thabela bophelo bja mohlagase le meetse.
- C William o rekile ditšhipi le dikarolwana tša terekere go dira phaphapha.
- D Megopolo ya batho ka William e fetogile ka morago ga go hlama phaphapha. (1)

1.13 Naa William o fapana bjang le bafsa ba bangwe ba Afrika?

- A Ga a tshepe selo ebile o na le maroga.
- B O na le phegelelo le tihologelo.
- C Ga a tšee gabotse ebile wa inaganela.
- D O na le bokgoni bja go hlama ebile o kgona go ithlohleletša. (1)

1.14 Na go 'sepela o gata o gatoga bjalo ka mponeng' go šupa eng ka ga William?
(Temana ya 4)

- A O na le swele.
- B E be e le segole.
- C O na le boitshepo.
- D Ke sebogo. (1)

1.15 Naa ke mantšu afe ao a hlakantšhitšwego a laetšago bošoro bja komelelo?

- A Go se ipshine, bošoro, go pona
- B Bošoro, tlhohleletšo, go kgahliša
- C Maikemišetšo, bothata, bohloki
- D Go se kgonege, go pona, bohloki (1)

1.16 Kgetha lefoko leo le fago kakaretšo ya setšweletšwa se?

- A William o dirile phaphapha go thuša ba gabo go ipshina ka manobonobo a mohlagase.
- B Ditoro tša William di kaonafaditše bophelo bja ba gabo le setšhaba ka kakaretšo.
- C William o ile a swanela ke go nyaka tsela ya gore a tle a tsebege ka morago ga go tlogela sekolo.
- D William o ikanne go laetša batho bao ba mmitšago segafa gore ga ba bolele nnete (1)

1.17 "*The Boy Who Harnessed the Wind*" e ngwadilwe ka mongwalo wa italiki go bontšha. (Temana ya 1)

- A Leina la puku.
- B Go tsopolwa.
- C Lefoko le bohlokwa.
- D Tlhalošo ya william. (1)

1.18 Naa 'kholofelo le phegelelo' (temana 2) e akanya eng ka William?

- A O be a sa hwe matwa.
- B O be a šoma polaseng.
- C O be a šoma kudu a na le phišegelo e kgolo.
- D O be a tšwafa le go hloka tlhokomelo.

(1)

1.19 Naa mongwadi o hlohleletša mmadi gore a bone William bjang?

O hlaloša William bjalo ka ...

- A moikaketši.
- B mohlohleletši.
- C mohloki.
- D mothofela.

(1)

1.20 Puku ye "*The Boy Who Harnessed the Wind*" e ngwaletšwe bo mang?

- A Babadi ba go rata dingwalwa tša go bolela ka dipolasa.
- B Babadi ba go rata go bala ka batho ba go hlakana hlogo.
- C Babadi ba go lora ka komelelo.
- D Babadi ba go rata dingwalwa tša tutuetšo.

(1)

1.21 Naa mmolelwana wo 'go hwetša kholofelo ke monyetla' o huetša bjang maikutlo a babadi? (Temana ya 2)

- A Babadi ba ba le kwelobohloko go batho ba Malawi.
- B Babadi ba ba le maikutlo a pefelo go batho ba Malawi.
- C Badudi ba ba le maikutlo a tlhohleletšo go batho ba Malawi.
- D Badudi ba ba le kholofelo go batho ba Malawi.

(1)

1.22 Ke lefoko lefe leo le bontšhago maikutlo a kwelobohlolo?

- A 'puku ya mahlale ya kgale'
- B 'maatla a go fenya mathata '
- C 'manobonobo a mohlagase'
- D 'e tlogetše lapa la gabo le phumphagane' (1)

1.23 Naa ke ka mokgwa ofe mo sedirwa sa William se tla dirago Malawi go ba lefelo le lebotse ka moso?

- A Go tla ba dikomelelo di se kae.
- B Go tla ba meetse ka nako tša komelelo.
- C Batho ba ka se sa tshepa mehlolo.
- D Batho ba tla tshepa ditoro tša William. (1)

1.24 Naa nepokgolo ya Temana ya 1 ke eng?

- A Go bjala lerato la diphaphapha
- B Go hloma mohlagase wa setšhaba sa gabo
- C Go hlama phaphapha go tšwa dikgerekgereng
- D Go hlohleletša lerato la go bala sengwalwa (1)

1.25 Naa ke sephetho se fe seo sengwalwa se, se se laetšago?

- A Go tlogela sekolo go ka hlohleletša bokgoni bja go hlama.
- B Phegelelo le go šoma ka thata go ka fetola maphelo.
- C Tšhomišo ya dikgerekgere tša go lahlwa go ka hlwekiša naga.
- D Go bontšha batho gore go ba nneteng go bohlokwa. (1)

[25]

Potšišo 2: Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

Bala setšweletšwa sa ka fase o arabe dipotšišo.

Greta Thunberg o re , “Ntlo ya rena e a swa”

- 1 Greta Thunberg o belegetšwe Stockholm, Sweden, ka 2003. Greta e be e le mosetsana wa go ba le dihlolong yo a bego a sa nyake go bolela kudu sekolong, dihlolong tša gagwe di dirile gore bana ba bangwe ba mo tlaiše. Go bile gampe go Greta mo a bilego le kgatelelo ya monagano le go emiša go ja. O ile a ota a nyaka le go hlokošana ge nkabe batswadi ba gagwe ba se ba mo hweletša ngaka ya maleba ya go mo thuša ka lenaneo la kalafi. Mmagwe le tatagwe ba mo hweleditse sekolo se seswa moo a go hwetša bagwera ba baswa , bao ba mo thušitšego gore a kaonafale gomme a be le kgahlego lefaseng ka bophara' .
- 2 Sa mathomo Greta o ithutile ka phetogo ya leratadima ge a na le mengwaga ye 8. O ithutile ka khaponetaoksaete (CO₂) ebile ye nngwe ya dikgase ya ngwakwana wa go šireletša letšatši leo le hlolago phišo. Ge a ithuta ke mo matshwenyego a gagwe a oketšegago.
- 3 Yo mongwe le yo mongwe o be a bolela dilo tša maleba, efela ga go yo a dirilego dilo tša maleba. Le bonnyaneng bja gagwe, ditlamorago tša phišo di mo amile a ba a gopola go dira se sengwe ka tšona.
- 4 O ile a kwa ka bašomi gore ba ya mogwantong go yo nyaka meputso ye mekaone, gomme a nagana ka baithuti ba eya mogwanto go yo nyaka ditiro kgahlanong le phetogo ya leratadima. O boditse bagwera ba gagwe ka kgopolo ya gagwe, efela ga gona le yo tee yo a kgahlegilego go ikgokaganya le yena. Sebakeng sa go nyama, Greta o ile a dira leswao le legolo a le penta mantšu “*school strike for the climate*” ka se Swedish. O ile a ntšha matlakala a magolo a go ba le dinthla ka ga tlhakatlhakano ya leratadima. Ka

di 20 Phato, 2018, O otletše paesekele ya gagwe a ya palamenteng ya Swedish moo ba mmušo ba kopanego. Greta o hweditše sekhutlo se sebotse sa go bea tšhupetšo le go dula fase mo mosamelong wa gagwe le matlakala a magolo lehlakoreng la gagwe.

- 5 O kgopetše mofetikatsela gore a mo tšee diswantšho a di romela akhaonteng ya gagwe ya ‘*Twitter*’. Le ge ele gore o be a na le balatedi ba masomepedi fela, e badilwe ga mmalwa. Go se go ye kae boraditaba ba ile ba mmošiša dipotšišo, bana ba bangwe ba kopane le yena, gape o be a thekgwa ke batšwasehlabele ba *Greenpeace* le ba bangwe. Bophelo bja Greta bo ka se tsoge bja swana le mathomong.
- 6 Ka Manthole 2018, dikgwedi tše mmalwa morago ga go thoma mogwanto, Greta o ile a memiwa go yo bolela ka *United Nations COP24 Climate Change Conference ka Poland*. Pelo ya gagwe e be e betha ka maatla ka ge a be a tšhogile a letetše go kgopelwa go bolela.
- 7 Go tloga ka polelo yeo Greta o ile a tuma lefase ka bophara ka go ba motšwasehlabele wa phetogo ya leratadima. O bile motho wa ngwaga wa “*Time magazine*” ka 2019. Ditiro tša gagwe di hlohlelletše bafsa lefaseng ka bophara go ba motšwasehlabele wa leratadima.

mothopo: www.natgeokids.com

Tlhalošontšu:

Twitter: social media platform

2.1 Naa lentšu le 'dihlong' ke mohuta ofe wa leina (Temana ya 1)?

- A Leinagohle
- B Leinapalo
- C Leinakgopolo
- D Leinaina

(1)

'Mmagwe le tatagwe ba mo hweleditše sekolo se seswa moo a go hwetša bagwera ba baswa , bao ba mo thušitšego gore a kaonafale gomme a be le kgahlego lefaseng ka bophara'. (Temana ya 1)

2.2 Tšweletša mohuta wa lefoko wo o šomišitšwego ka godimo.

- A Lefokontši
- B Lefokotaelo
- C Lefokofokwana
- D Lefokonolo

(1)

2.3 Efa lehlalosešagotee la 'lefase ka bophara'? (Temana ya 2)

- A Lefaseng
- B Katološo
- C Sediko
- D Karolwana

2.4 Ke lentšu lefe temaneng ya pele leo e lego lelatodi la lentšu le thakgetšego?

- A 'kgatelelo'
- B 'iketlile'
- C 'kgoela'
- D 'kgahlišago'

(1)

2.5 'Le bonnyaneng bja gagwe'ke ... (Temana ya 3)

- A lehlaodi.
- B lehlathi.
- C leina.
- D lediri.

(1)

Ba bohlale ba šireletša tikologo ... ba ditlaela ba nagana gore ga gona tlhakahlakano ya tikologo.

2.6 Tlatša sekgoba se se tlogetšwego mo lefokong ka lekopanyi la maleba.

- A ka fao
- B Mola
- C ge e ba
- D ntle le ge

(1)

'O otletše paesekele ya gagwe a ya palamenteng ya Swedish moo ba mmušo ba kopanego'. (Temana ya 4)

2.7 Ke seripa sefe sa polelo go ya le ka mo lentšu le 'Swedish' le šomišitšwego ka gona mo lefokong?

- A Lekopanyi
- B Lehlathi
- C Lehlaodi
- D Lediri

(1)

Balweladitokelo tša phetogo ya leratadima ba swere mogwanto woo ka ntle ga diofisi tša 'United Nation'.

2.8 Kgetha mohuta wa lešala leo le šomišitšwego lefokong la ka godimo.

- A Lešalašala
- B Lešalaohle
- C Lešalasupi
- D Lešalašupi-leba (1)

Re senya nako ye ntši re bolela ka phetogo ya leratadima.

2.9 Kgetha lefoko leo le nepagetšego ka fase leo le ngwadilwego ka tirwa, o lebeletše lefoko la ka godimo.

- A Nako ye ntši e tlo senywa ke bona ba bolela ka phetogo ya leratadima.
- B Nako ye ntši e be e sinyega ba bolela ka phetogo ya leratadima.
- C Nako e ntši e senywa ke rena re bolela ka phetogo ya leratadima.
- D Nako ye ntši e senyegile go bolelwa ka phetogo phetogo ye leratadima. (1)

'o nagana ka baithuti ba eya mogwantong go yo nyaka ditiro kgahlanong le phetogo ya leratadima.' (Temana ya 4)

2.10 Naa lentšu le 'mogwanto' le ra eng go barutwana ge le šomišitšwe mo lefokong?

- A Seo se dirwago ke legadima ka gare ga sefako
- B Go itia motho ka letsogo
- C Go dira boipelaetšo ga barutwana
- D Tlhaselo ya semaka ntweng (1)

Motšwasehlabelelo wa phetogo ya leratadima o nyaka go dira phapa...

2.11 Kgetha moselana woo o nepagetšego go feleletša lentšu leo le thaletšego.

- A Ang
- B Ano
- C Ana
- D Ego

(1)

Greta ... mohlohleletši wa bafsa go tloga ge a na le mengwaga ye 8.

2.12 Ke lediri le fe la maleba leo le ka tsenago lefokong la ka godimo?

- A e be ele
- B e bile
- C ka goba
- D e tla ba

(1)

'o ile a dira leswao le legolo a le penta mantšu "*school strike for the climate*" ka se Swedish' (Temana ya 4)

2.13 Ke ka lebaka la eng mantšu a "*School strike for the climate*" a ngwadilwe ka gare ga ditsebjana?

- A Go bontšha polelelotebanyi
- B Go bontšha ntlha
- C Go tšweletša thaetlele
- D Go bontšha gore mantšu a a tsopotšwe

(1)

Greta o be a kgowa kua sekolong , ke seo se mo dirilego gore a se sa ba le kganyogo ya dijo ...

2.14 Ke mohuta ofe wa lešala leo le emelago lentšu le le thaletšwego?

- A Lešalašala
 - B Lešalathuo
 - C Lešalapadi
 - D Lešalašupi
- (1)

Go ba motho wa ngwaga wa “*Time Magazine*” ke ... ya semaka go Greta.

2.15 Kgetha mopeleto wa maleba go feleletša lefoko la ka godimo.

- A phihlelelo
 - B pihlelelo
 - C phihlello
 - D phitlhelelo
- (1)

2.16 Kgetha lefoko la maleba leo le ngwadilwego ka lebjale.

- A Greta, mmogo le tatagwe ba tlo ya kopanong ya phetogo ya leratadima bošego.
 - B Greta, mmogo le tatagwe, ba ya kopanong ya phetogo ya leratadima bošego.
 - C Greta, mmogo le tatagwe, ba be ba eya kopanong ya phetogo ya leratadima bošego.
 - D Greta, mmogo le tatagwe, ba be ba eya kopanong ya phetogo ya leratadima.
- (1)

O botšišitše “Greta, ke ka lebaka la eng o kwagala o gatelegile lehono?”

2.17 Kgetha lefoko la maleba leo le nepagetšego leo le ngwadilwego ka polelotharedi.

- A O botšišitše Greta gore ke ka lebaka la eng a kwagala a gatelegile lehono.
- B O botšišitše Greta gore ke ka lebaka la eng a be a kwagala a gatelegile letšatšing le.
- C O botšišitše Greta gore ke ka lebaka la eng a ile a kwagala a gatelegile maabane.
- D O botšišitše Greta gore ke ka lebaka la eng a be a kwagala a gatelegile letšatšing leo. (1)

2.18 Ke kgopolo efe ka bafsa yeo e bego e gakantšha Greta?

- A Bafsa ga ba tshwenyega ka ditaba tša lefase.
- B Bafsa ba šomiša dikgokaganyo tša theknolotši go tutuetša.
- C Bafsa ba na le makoko le maikarabelo.
- D Bafsa ke batswasehlabela ba go kgoa. (1)

Greta o abile tsebo ya gagwe ... badirimmogo mo go “*Twitter*”.

2.19 Kgetha lentšu la maleba go feleletša lefoko la ka godimo.

- A go fapana
- B magareng
- C pele ga
- D Le (1)

2.20 Efa tlhalošo ya go iphihla ya hlogo ya sengwalwa, “*Ntlo ya rena e a swa*”?

- A Dithokgwa tša lefase di a swa.
- B Lefase le kotsing ya phišo.
- C Meago ya mmušo e a swa.
- D Ngwako wa Greta o a swa.

(1)

[20]

Potšišo 3: Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

3.1: Papatšo

Bala setšweletšwa sa ka fase gomme o arabe dipotšišo tše di latelago..

3.1.1 Naa molaetša wa setšweletšwa se ke ofe?

- A Go kgaotša go kgoa/rumula.
- B Go laetša botho.
- C Go thekga phelego ya monagano.
- D Go tšweletša pele polokego ka dikolong. (1)

3.1.2 Papatšo ye e lebišitšwe go bo mang?

- A Baoki
- B Barutabana
- C Bašomi
- D Barutwana (1)

3.1.3 Ke ka lebaka la eng go beilwe seswantšho go thaetlele?

- A Go tlatša sekgoba sa thaetlele
- B Go tiiša molaetša wa thaetlele
- C Go laetša selokene sa babapatši
- D Go bapatša mešongwana ya sekolo (1)

3.1.4 Ke sekapolelo se fe se se šomišitšwego go hlaloša sererwa 'Botho bo a šoma'?

- A Mothofatšo
- B Pheteletšo
- C Tshwantšhanyo
- D Kgegeo (1)

3.1.5 Seswantšho sa tlase sa setšweletšwa se laetša ka mokgwa woo botho bo kaonafatšago ...

- A thulano
- B tshegišo
- C tšhomišano.
- D pefelo.

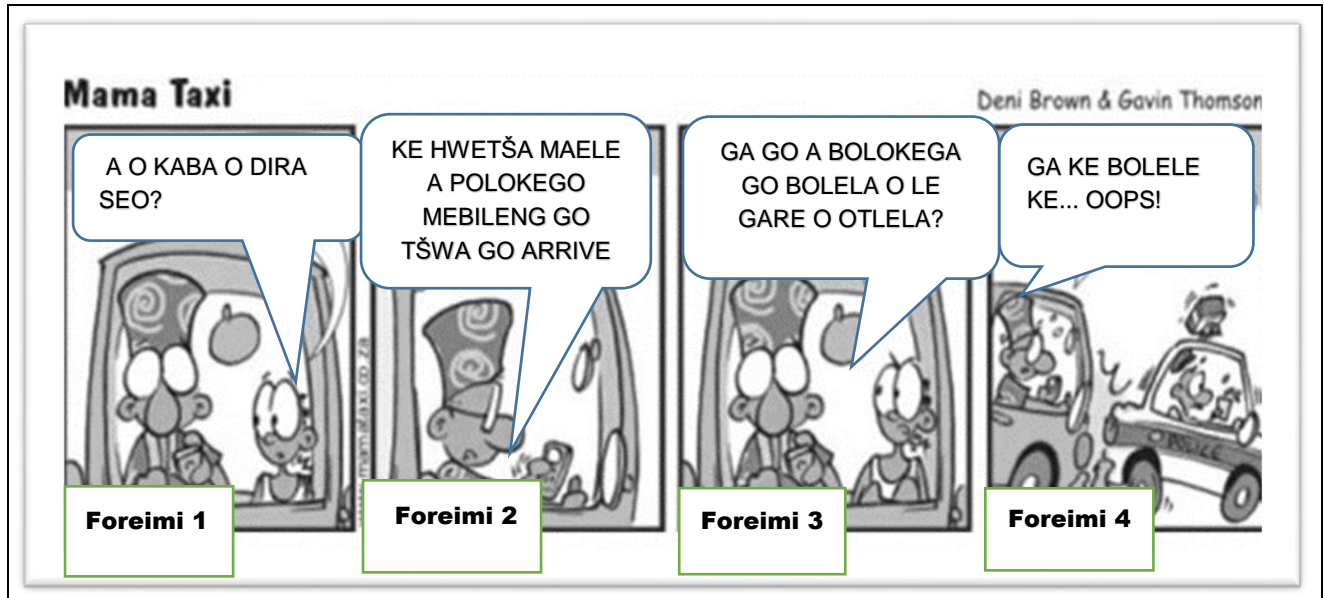
(1)

[5]

KAROLO B

3.2: Khathuni

Bala setšweletšwa sa ka tlase o arabe dipotšitšo.

Mothopo: Mail & Guardian

3.2.1 Naa khathune ye e dirilwe kae? (1)

3.2.2 Ke mang motho yo a bolelago mo seswantšhong sa 1? (1)

“A o kaba o dira seo?”

3.2.3 Naa lentšu le “seo” le šupa gore mootledi o dira eng? (1)

3.2.4 Ke bošaedi bofe bo tšweletšwago ke maitshwaro a mootledi? (1)

3.2.5 Hlaloša seo se diragetšego mo seswantšhong sa 4? (1)

3.2.6 Naa monamedi o ikwa bjang mo seswantšhong sa 3? (2)

Šitlela karabo ya gago o lebeletše tšhomišo ya ditho tša mmele.

3.2.7 Naa molaetša wa khathune ye ke ofe? (1)

3.2.8 Naa o nagana gore mootledi o be a swanetše go theeletša monamedi? (2)
Efa lebaka la karabo ya gago.

Potšišo 4: Kakaretšo

Bala temana ye gomme o akaretše **ka fao o ka kgethago dithutwana tša maleba go mphato wa 10-12** go ya ka ditaelo tše di latelago.

1. Ngwala dintlha tše ŠUPA ka mafoko ao a feletšego.
2. Nomora mafoko a gago go tloga go 1 go fihla go 7.
3. Ngwala ntlha e TEE go lefoko le lengwe le le lengwe.
4. Šomiša mantšu a GAGO ka mo go kgonegago.
5. Botelele bja kakaretšo ya gago e be mantšu a 70-80.
6. Laetša palo ya mantšu ao o a šomišitšego ka mašakaneng mafelelong a kakaretšo ya gago.
7. Ga wa swanela go ngwala hlogo mo kakaretšong ya gago.

KGETHO YA DITHUTWANA KA MPHATONG WA 9

Dikgwedi tše di tlogo, barutwana ba mphato wa senyane ba swanetše go tla go kgetha dithutwana tše ba nyakago go tšwela pele ka tšona go tloga go mphato wa 10 go fihla molekong wa mafelelo wa marematlou. Ye e ka ba tiro e bonolo go ba bangwe, efela bao ba se nago nnete ya gore ba nyaka go ithutela eng ka morago ga ge ba feditše marematlou, go itlema ka dithutwana tše dingwe e ka ba ditlhotlo. Le ge dithutwana tša bona tša godimo go sa šetše mengwaga, go nagana ka go kgetha dithutwana tša maleba e sa le bjale, e ka hlahla bokamoso bja bona gagolo le go kgetha mešomo. Claudia Swartberg, CEO ya Top Dog, o abelana ka tlhahlo ya go kgetha dithutwana ka mphato wa senyane.

Barutwana ba swanetše go bonana le mohlalobi wa menagano yo a ka ba hlathollelago gore lefase la mošomo le nyaka eng, le gore ba dire kgetho ya maleba e thušwa ke seo ba tla lebanago le sona letšatši le lengwe. Go bolela le bahlahli ba dithuto tša godimo goba banyakišiši ba yunibesithi goba websaete ya kholetšhe e ka thuša. Ka tsela yeo go ka fa kwešišo ya dinyakwa tša tšona.

Ge go kgethwa dithutwana tše di lebišitšego bokamosong le gona go bohlokwa, motho a ithute seo se mo thabišago, seo se swanetšego gore mafelelong se mo thuše go fihlelela mošomo wa nnete o tliša lethabo. Barutwana

ba se ke ba kgetha dithutwana go ya ka gore di rutwa ke mang bjale ka ge barutiši ba fetolwa gantši le gona morutiši a ka no se rute mphato wa 11 goba 12.

Ka ge dikgahlego tša barutwana di fetoga nako le nako, go bohlokwa gore dikgetho tša bona di se ba tlemelele. Dithuto tša Dipalo e ba dinyakwa tša mathomo mafapheng a mantši bjalo ka thuto ya Commerce, Engineering le Saense le gona e ka ba bohlokwa gore ba fiwe dibaka ka nnete gore ba hwetše monyetla o ba bulegetše ka moso.

Barutwana ba swanetše go iketla le gona ba fole moyeng ge ba tšea dipheo tša maleba moo go kgonegago. Go maleba kudu gore barutwana ba thome go ela hloko dikgetho go tloga mathomong a mphato wa 9 le gore go ka ba kaone, go thoma go mphato wa 8.

Mothopo: <https://www.IOL.co.za/education>

[10]

Mafelelo a molekwana

